

1868. évi XLIV. törvénycikk

a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában ¹

Minthogy Magyarország összes honpolgárai az alkotmány alapelvei szerint is politikai tekintetben egy nemzetet képeznek, az oszthatatlan egységes magyar nemzetet, melynek a hon minden polgára, bármely nemzetiséghez tartozzék is, egyenjogú tagja;

minthogy továbbá ezen egyenjogúság egyedül az országban divatozó többféle nyelvek hivatalos használatára nézve, és csak annyiban eshetik külön szabályok alá, a mennyiben ezt az ország egysége, a kormányzat és közigazgatás gyakorlati lehetősége s az igazság pontos kiszolgáltatása szükségessé teszik;

a honpolgárok teljes egyenjogúsága minden egyéb viszonyokat illetőleg épségben maradván, a különféle nyelvek hivatalos használatára nézve következő szabályok fognak zsinórmértékül szolgálni:

1. § A nemzet politikai egységénél fogva Magyarország államnyelve a magyar levén, a magyar országgyűlés tanácskozásai s ügykezelési nyelve ezentúl is egyedül a magyar; a törvények magyar nyelven alkottatnak, de az országban lakó minden más nemzetiség nyelvén is hiteles fordításban kiadandók; az ország kormányának hivatalos nyelve a kormányzat minden ágazatában ezentúl is a magyar.

2. § A törvényhatóságok jegyzőkönyvei az állam hivatalos nyelvén vitetnek; de vitethetnek e mellett mindazon nyelven is, a melyet a törvényhatóságot képviselő testület vagy bizottmány tagjainak legalább egy ötödrésze jegyzőkönyvi nyelvül óhajt.

A különböző szövegekben mutatkozó eltérések eseteiben a magyar szöveg a szabályozó.

3. § Törvényhatósági gyűlésekben mindaz, a ki ott szólás jogával bir, akár magyarul szólhat, akár saját anyanyelvén, ha az nem a magyar.

4. § A törvényhatóságok az államkormányhoz intézett irataikban az állam hivatalos nyelvét használják; de használhatják a mellett hasábosan még azon nyelvek bármelyikét is, melyek jegyzőkönyveikben használnak. Egymásközi irataikban pedig akár az állam nyelvét, akár pedig azon nyelvek egyikét használhatják, a mely azon törvényhatóság által, melyhez az irat intéztetik, a második szakasz szerint jegyzőkönyvei vitelére elfogadtatott.

5. § A belső ügyvitel terén a törvényhatósági tisztviselők az állam hivatalos nyelvét használják; de a mennyiben az egyik vagy másik törvényhatóságra, vagy tisztviselőre nézve gyakorlati nehézséggel járna: az illető tisztviselők kivételesen törvényhatóságaik jegyzőkönyvi nyelveinek bármelyikét is használhatják. Valahányszor azonban az állami felügyelet és a közigazgatás tekintetei megkívánják: jelentéseik és az ügyiratok egyszersmind az állam hivatalos nyelvén is felterjesztendőek.

6. § A törvényhatósági tisztviselők saját törvényhatóságaik területén a községekkel, gyülekezetekkel, egyesületekkel, intézetekkel és magánosokkal való hivatalos érintkezéseikben a lehetőségig ezek nyelvét használják.

7. § Az ország minden lakosa azon esetben, a melyekben ügyvéd közbejötte nélkül akár felperesi, akár alperesi, akár folyamodó minőségben, személyesen, vagy megbízott által veszi és veheti igénybe a törvény őtalmát, és a bíró segélyét:

- a) saját községi bírósága előtt anyanyelvét;
- b) más községi bírósága előtt saját község ügykezelési, vagy jegyzőkönyvi nyelvét;
- c) saját járási bírósága előtt saját községének ügykezelési vagy jegyzőkönyvi nyelvét;

¹ Szentesítve: 1868. XII. 6. Kihirdetve: az országgyűlés mindkét házában 1868. XII. 7.

d) más bíróságok előtt, akár legyenek azok saját törvényhatóságának, akár pedig más törvényhatóságnak bíróságai, azon törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelvét használhatja, a melyhez az illető bíróság tartozik.

8. § A bíró a 7-ik § eseteiben a panaszt vagy kérelmet, a panasz vagy kérelem nyelvén intézi el; a kihallgatást, tanúhallgatást, szemlét és más birói cselekményeket úgy a peres, mint a peren kívüli, valamint a bűnvádi eljárásoknál a perben álló felek, illetőleg a kihallgatott személyek nyelvén eszközli; a perek tárgyalási jegyzőkönyveit azonban azon a nyelven vezeti, melyet a perlekedő felek a törvényhatóságok jegyzőkönyvi nyelvei közül kölcsönös megegyezéssel választanak. Ha e tekintetben megegyezés létre nem jönne, a bíró a tárgyalási jegyzőkönyvet a törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelveinek bármelyikén vezetheti, tartozik azonban annak tartalmát a feleknek szükség esetén tolmács segítségével is megmagyarázni.

Szintúgy tartozik a bíró a felek előtt megmagyarázni s illetőleg tolmácsoltatni a per fontosabb okmányait is, ha ezek olyan nyelven volnának szerkesztve, melyet a perben álló felek egyike vagy másika nem ért.

Az idézési végzés a megidézendő fél érdekében, ha rögtön kitudható, annak anyanyelvén, különben pedig azon községnek, a melyben a megidézendő fél lakik, jegyzőkönyvi nyelvén, vagy pedig az állam hivatalos nyelvén fogalmazandó.

A birói határozat a tárgyalási jegyzőkönyv nyelvén hozandó: de köteles azt a bíró minden egyes félnek azon a nyelven is kihirdetni, illetőleg kiadni, a melyen kívánja, a mennyiben azon nyelv a törvényhatóságnak, a melyhez a bíró tartozik, jegyzőkönyvi nyelveinek egyikét képezi.

9. § Mindazon polgári s bűnvádi perekben, melyek ügyvéd közbejöttével folytatandók, az első bíróságoknál mind a perlekedésnek, mind a hozandó ítéleteknek nyelvére addig, míg az első bíróságok végleges rendezése és a szóbeli eljárás behozatala fölött a törvényhozás nem határoz, az eddigi gyakorlat mindenütt fentartandó.

10. § Az egyházi bíróságok maguk határozzák meg ügykezelési nyelvöket.

11. § A telekkönyvi hivataloknál a törvényszék felügyelésének tekintetéből is az illető törvényszék ügykezelési nyelve használható; de ha a felek úgy kívánják, mind a végzés, mind a kivonat az állam hivatalos nyelvén, vagy azon törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelveinek egyikén is kiadandó, a melynek területén a telekkönyvi hivatal van.

12. § A felebbezett perekben, ha azok nem-magyar nyelven folytattattak, vagy nem-magyar okmányokkal vannak ellátva, a felebbviteli bíróság mind a pert, mind az okmányokat, a mennyiben szükséges, magyarra fordíttatja azon hiteles fordítók által, a kik a felebbviteli bíróságoknál államköltségen lesznek alkalmazva, s a pert ezen hiteles fordításban veszi vizsgálat alá.

Végzéseit, határozatait és ítéleteit a felebbviteli bíróság mindig az állam hivatalos nyelvén fogja hozni.

Leküldetvén a per az illető első bírósághoz, ez köteles lesz a felebbviteli bíróság végzését, határozatát, vagy ítéletét minden egyes félnek azon nyelven is kihirdetni s illetőleg kiadni, a melyen ez azt kívánja, a mennyiben az a nyelv a bíróságnak ügykezelési, vagy a törvényhatóságnak valamelyik jegyzőkönyvi nyelve volna.

13. § Az államkormány által kinevezett minden bíróságok hivatalos nyelve kizárólag a magyar.

14. § Az egyházközségek, egyházi felsőségeik törvényes jogainak sérelme nélkül anyakönyveik vezetésének s egyházi ügyeik intézésének, nemkülönben – az országos iskolai törvény korlátai között – iskoláikban az oktatásnak nyelvét tetszés szerint határozhatják meg.

15. § A felsőbb egyházi testületek és hatóságok önmaguk állapítják meg a tanácskozás, a jegyzőkönyv, az ügyvitel és egyházközségeikkel való érintkezés nyelvét. Ha ez nem az állam hivatalos nyelve volna: az állami felügyelet szempontjából a jegyzőkönyvek egyszersmind az állam hivatalos nyelvén is hiteles fordításban felterjesztendők.

Ha különböző egyházak s egyházi felsőbb hatóságok érintkeznek egymással, vagy az állam hivatalos nyelvét, vagy azon egyháznak nyelvét használják, a melylyel érintkeznek.

16. § Egyházi felsőbb és legfelsőbb hatóságok az államkormányhoz intézett beadványaikban ügyviteli, vagy jegyzőkönyvi nyelvöket s hasábosan az állam hivatalos nyelvét, a törvényhatóságokhoz s azok közegeihez intézett beadványaikban az állam nyelvét; vagy, ha több a jegyzőkönyvi nyelv, azok bármelyikét: az egyházi községek pedig, mindezen hivatalos érintkezéseikben az államkormány és saját törvényhatóságaik irányában az állam hivatalos nyelvét, vagy saját ügykezelési nyelvöket; más törvényhatóságok irányában pedig az illető törvényhatóságok jegyzőkönyvi nyelvei egyikét használhatják.

17. § Az állam s illetőleg a kormány által már állított, vagy a szükséghez képest állítandó tanintézetekben a tanítási nyelvnek meghatározása, a mennyiben erről törvény nem rendelkezik, a közoktatási minister teendőihez tartozik. De a közoktatás sikere, a közművelődés és közjólét szempontjából az államnak is legfőbb célja levén; köteles ez az állami tanintézetekben a lehetőségig gondoskodni arról, hogy a hon bármely nemzetiségű, nagyobb tömegekben együtt élő polgárai az általok lakott vidékek közelében anyanyelvökön képezhessék magukat egészen addig, hol a magasabb akadémiai képzés kezdődik.

18. § Azon területeken létező, vagy felállítandó állami közép és felső tanodákban, a melyeken egynél több nyelv divatozik, azon nyelvek mindenikének részére nyelv- s irodalmi tanszékek állítandók.

19. § Az országos egyetemben az előadási nyelv a magyar; azonban az országban divatozó nyelvek és azok irodalmi számára, a mennyiben még nem állítottak, tanszékek állíttatnak.

20. § A községi gyűlések maguk választják jegyzőkönyvök s ügyvitelök nyelvét. A jegyzőkönyv egyszersmind azon nyelven is viendő, a melyen vitelét a szavazatképes tagoknak egy ötöde szükségesnek látja.

21. § A községi tisztviselők a községbeliekkel való érintkezéseikben azok nyelvét kötelesek használni.

22. § A község saját törvényhatóságához, annak közegeihez és az államkormányhoz intézett beadványaiban az állam hivatalos, vagy saját ügykezelési nyelvét; más törvényhatóságokhoz s azok közegeihez intézett beadványaiban az állam hivatalos nyelvét, vagy az illető törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelvei egyikét használhatja.

23. § Az ország minden polgára saját községéhez, egyházi hatóságához és törvényhatóságához, annak közegeihez s az államkormányhoz intézett beadványait anyanyelvén nyújthatja be.

Más községekhez, törvényhatóságokhoz s azok közegeihez intézett beadványaiban vagy az állam hivatalos nyelvét, vagy az illető község, vagy törvényhatóság jegyzőkönyvi nyelvét vagy nyelvei egyikét használhatja.

A törvénykezés terén a nyelv használatát a 7-13. §-ok szabályozzák.

24. § Községi s egyházi gyűlésekben a szólás jogával bírók szabadon használhatják anyanyelvöket.

25. § Ha magánosok, egyházak, magán társulatok, magán tanintézetek és törvényhatósági joggal nem bíró községek a kormányhoz intézett beadványaiknál nem az állam hivatalos nyelvét használnák: az ily beadványokra hozott végzés eredeti magyar szövegéhez a beadvány nyelvén eszközölt hiteles fordítás is mellékelendő.

26. § Valamint eddig is jogában állott bármely nemzetiségű egyes honpolgárnak épen úgy, mint a községeknek, egyházaknak, egyház-községeknek: úgy ezentúl is jogában áll saját erejökkel, vagy társulás útján alsó, közép és felső tanodákat felállítani. E végből, s a nyelv, művészet, tudomány, gazdaság, ipar- és kereskedelem előmozdítására szolgáló más intézetek felállítása végett is, az egyes honpolgárok az állam törvényszabta felügyelete alatt társulatokba, vagy egyletekbe összeállhatnak, és összeállván szabályokat alkothatnak, az államkormány által helybenhagyott szabályok értelmében eljárhatnak, pénzalapot gyűjthetnek, és azt, ugyan az államkormány felügyelete alatt nemzetiségi törvényes igényeiknek is megfelelően kezelhetik.

Az ilyen módon létrejött művelődési és egyéb intézetek – az iskolák azonban a közoktatást szabályozó törvény rendeleteinek megtartása mellett, – az állam hasonló természetű s ugyanazon fokú intézeteivel egyenjogúak.

A magán intézetek és egyletek nyelvét az alapítók határozzák meg.

A társulatok s általok létesített intézetek egymás között saját nyelvökön is érintkezhetnek; másokkal való érintkezéseikben a nyelv használatára nézve a 23. § határozatai lesznek szabályozók.

27. § A hivatalok betöltésénél jövőre is egyedül a személyes képesség szolgálván irányadóul; valakinek nemzetisége ezután sem tekinthető az országban létező bármely hivatalra, vagy méltóságra való emelkedés akadályául. Sőt inkább az államkormány gondoskodni fog, hogy az országos birói és közigazgatási hivatalokra, s különösen a főispánságokra, a különböző nemzetiségekből a szükséges nyelvekben tökéletesen jártas s másként is alkalmas személyek a lehetőségig alkalmaztassanak.

28. § A korábbi törvényeknek a fennebbi határozatokkal ellenkező rendeletei ezennel eltöröltetnek.

29. § Ezen törvény rendeletei a külön területtel biró s politikai tekintetben is külön nemzetet képező Horvát-, Szlapon- és dalmátországokra ki nem terjednek, hanem ezekre nézve nyelv tekintetében is azon egyezmény szolgáland szabályul, mely egyrésről a magyar országgyűlés, másrésről a horvát-szlavon országgyűlés között létrejött, s melynél fogva azok képviselői a közös magyar-horvát országgyűlésen saját anyanyelvükön is szólhatnak.

TARTALOMJEGYZÉK

1868. évi XLIV. törvénycikk	1
a nemzetiségi egyenjogúság tárgyában	1